

Fábián Ferenc¹

Az erdőtulajdon néhány kérdéséről

Sok évvel ezelőtt az ünnepelt közvetlen munkatársa lehettem néhány éven át. A közös feladat, az együtt végzett munka mindig közelebb hozza egymáshoz az embereket, és így voltam én is az addig csak felszínesen, távolról ismert Máthé Gáborral. Együttes munkálkodásunk során közelről ismerhettem meg alapos szakmai tudását, emberismeretét, empátiáját és színes egyéniségét, amely azóta is számos vonatkozásban igazodási pont lett számomra. Örömmel tölt el, hogy sok barátja és tisztelője között lehetőségem van arra, hogy ebben a formában is köszönhetem őt. Isten éltesen Gábor! Ad multos annos!

A tulajdon alkotmányjogi értelemben alapjognak minősül még akkor is, ha – a kisajátítás, tehát a tulajdon elvonhatóságának ugyancsak alkotmányos lehetősége révén – a leginkább korlátozható alapjognak kell tekinteni. Polgári jogi értelemben a tulajdonjog a legteljesebb vagyoni jogosultság a javak felett, amely „legteljesebb” jelleg lényegében csak az ingó tulajdon esetében érvényesül, mivel az ingatlan tulajdonosa a tulajdon tárgyára vonatkozóan számos korlátozást köteles elviselni. Ezek a korlátozások más és más módon jelennek meg az ingatlan-tulajdon egyes formáinak rendeltetésétől függően az építési telkek és mezőgazdasági rendeltetésű földek, ez utóbbin belül is a termőföld vagy az erdők esetében.

A termőföld évszázadok óta sajátos helyet foglal el a társadalom életében és ebből következően a jogi szabályozás terén is. Ennek a sajátos helyzetnek vannak objektív, ha tetszik, fizikai vonatkozásai, mint – meghatározó jelleggel – az a tény, hogy a föld „véges jószág,” korlátozott mértékben áll rendelkezésre, nem szaporítható és mással nem is helyettesíthető. A termőföld sajátos helyzete a gazdasági jellegzetességek területén is tetten érhető, elsősorban az alacsony nyereséghezomban vagy – a rendeltetészerű használat (a megművelés) periodicitása és az időjárásnak való kiszolgáltatottsága folytán – a befektetés kockázat-érzékenységében.

¹ Egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Polgári Jogi Tanszék. Kapcsolat: fabian.ferenc.dr@gmail.com.

„A föld véges jószág volta (a föld ugyanis mint természeti tárgy korlátozott mértékben áll rendelkezésre és nem szaporítható, mással sem helyettesíthető), nélkülözhetetlensége, megújulóképesége, különleges kockázatérzékenysége és alacsony nyereséghezama a földtulajdon különös szociális kötöttségét testesítik meg.”²

Végül, de nem utolsósorban évszázadokon keresztül, alapvetően a feudalizmus időszakában az egész társadalmi-gazdasági berendezkedés alapja a termőföld volt, illetve az ahhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek.³

A mezőgazdasági rendeltetésű földekre vonatkozóan a rendszerváltozást követően a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény tartalmazott rendelkezéseket a termőföldekre vonatkozóan, és külön törvény szolt az erdőről és az erdő védelméről (az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény). 2014-től kezdődően a termőföldekre vonatkozó szabályozás megújult, új földforgalmi rezsim lépett életbe a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földek tulajdonjogának, illetve használati jogának megszerzésére vonatkozó jogi szabályozásban.⁴ A 2013. június 30-án kihirdetett, a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény, az úgynevezett földforgalmi törvény alapvetően változtatta meg a földtulajdoni és földhasználati viszonyokra vonatkozó jogi szabályozást. A földforgalmi törvény és annak részeként a földszerzést korlátozó szabályok megalkotása a törvényjavaslat miniszteri indokolása szerint arra a tényre vezethető vissza, hogy 2014. május 1-én Magyarország számára az uniós jog által addig biztosított termőföldszerzési moratórium lejárt. A korábban hatályos földjogi szabályozás az uniós szerződésnek a tőkeáramlásra, a letelepedési jogra vonatkozó rendelkezéseivel ellentétes rendelkezéseket is tartalmazott. A miniszteri indokolás utal arra is, hogy a „moratórium közelgő lejárt a hazai földtulajdoni, földhasználati viszonyok teljes újragondolását, a Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégiában megfogalmazott törekvésekkel összhangban álló rendezését és nem utolsósorban a közösségi normákhoz illeszkedő szabályozását” tette szükségessé.⁵ Ez a jogszabály – a maga szabályozási területén – egységesen rendelkezik a mezőgazdasági rendeltetésű földterületekről és az erdőkről is. Az erdők vonatkozásában azonban az említett, földforgalmi törvénynek nevezett jogszabály mellett az erdőterületek használatára, hasznosítására vonatkozóan igen részletes

² 35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994,197., 200–201.; 16/1991. (IV.20.) AB határozat, ABH 1991, 62.; 64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 381.

³ Részletesebben lásd Fábián Ferenc: Alkotmányossági kérdések a termőföldtulajdon kapcsán. In Koltay András – Landi Balázs – Menyhárd Attila (szerk.): *Lábady Tamás emlékkönyv*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 53–72.

⁴ Fehér Lóránt – Téglási András: A földforgalmi szabályok az Alkotmánybíróság határozatainak tükrében. In Boóc Ádám et al. (szerk.): *Studia in honorem Ferenc Fábián*. Budapest, KRE ÁJK, 2019. 147.

⁵ Fábián (2019): i. m. 66.

szabályokat tartalmaz az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (amely – számából is megállapíthatóan – időben megelőzte a 2013-ból származó földforgalmi törvényt).

Az 1989-ben számos, alapvető módosításon átesett Alkotmány nem tartalmazott kifejezett rendelkezést a termőföldre (erdőre) vonatkozóan, az Alkotmánybíróság mégis több határozaton keresztül – alapvetően a már hivatkozott 35/1994. (VI. 24.) AB határozatával – alakította ki a termőföld alkotmányos helyzetére vonatkozó gyakorlatát. A 2012-ben hatályba lépett Alaptörvény már kifejezetten nevesíti a termőföldet, ha tetszik, ezzel mintegy alkotmányos intézménnyé teszi azt. Az Alaptörvény P) cikke a termőföldet – az erdőkkel, a vízkészletekkel, a biológiai sokféleséggel (kiemelve ebből a honos növény- és állatfajokat), valamint a kulturális értékekkel együtt – a nemzet közös örökségének minősíti, és kimondja, hogy ezek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az államnak és mindenki másnak is kötelessége. Az alaptörvényi rendelkezés szerint a termőföld és az erdők tulajdonjoga megszerzésének, valamint hasznosításának a fenti célok eléréséhez szükséges korlátait és feltételeit sarkalatos törvény határozza meg. (Ez a sarkalatos törvény a már említett, a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény).⁶

Az erdőkre vonatkozó jogi szabályozás mibenlétéről és fejlődéséről fontos információkkal szolgál az Alkotmánybíróságnak a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, valamint az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény egyes rendelkezései alaptörvényellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről rendelkező 14/2020. (VII. 6.) AB határozata.

„Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése a *public trust* környezeti és természeti értékekre vonatkozó koncepciójának alkotmányjogi megfogalmazásán alapul, melynek lényege, hogy az állam a jövő nemzedékek mint kedvezményezettek számára egyfajta bizalmi vagyongazdálkodóként kezeli a rá bízott természeti és kulturális kincseket, és a jelen generációk számára csak addig a mértékig teszi lehetővé ezen kincsek használatát és hasznosítását, ameddig az a természeti és kulturális értékeket mint önmagukért is védelemben részesítendő vagyontárgyak hosszú távú fennmaradását nem veszélyezteti. Az államnak ezen kincsek kezelése és az arra vonatkozó szabályozás megalkotása során egyaránt tekintetbe kell vennie a jelen és a jövő generációk érdekeit. A természeti és kulturális erőforrások jövő nemzedékek számára történő megőrzésének magyar Alaptörvényben található szabálya ily módon az újonnan kialakult és megszilárdult univerzális szokásjog részének is tekinthető, és kifejezi az alkotmányozó elköteleződését a környezeti, természeti és kulturális értékek fontossága és megőrzése iránt.

⁶ A törvénnyel kapcsolatos alkotmányossági problémákat részletesen tárgyalja Balogh Zsolt: A földforgalmi törvénnyel kapcsolatos alkotmánybírósági gyakorlat egyes döntései. In Boóc Ádám et al. (szerk.): *Studia in honorem Ferenc Fábán*. Budapest, KRE ÁJK, 2019. 37.

Az erdő a szárazföld legösszetettebb természeti (ökológiai) rendszere, amely elsősorban a környezetre gyakorolt hatásai miatt az egészséges emberi élet alapvető feltétele. Az erdő a környezeti elemek funkcionális működése és védelme mellett meghatározza a táj jellegét, kiemelten segíti a biológiai sokféleség megőrzését, szebbé, komfortosabbá és egészségesebbé teszi az emberi környezetet, valamint folyamatosan megújuló természeti erőforrásként energiahordozót és élelmet is termel. Mindezek miatt az erdő fenntartása és megóvása az állam és az egész társadalom érdeke, védelmi és közjóléti szolgáltatásai minden embert megilletnek, ezért az erdőt csak a közérdekkel összhangban szabályozott módon lehet használni. Az erdők tekintetében a »nemzet közös örökségének státusa« azt is jelenti, hogy az erdők megóvása az államra, az erdőtulajdonosokra, az erdőgazdálkodókra, de még az erdőt szabadon használókra is kötelezettségeket hárít. A kötelezettségek különösen az államot, az erdőtulajdonosokat és az erdővel rendelkezni jogosultakat érintik azáltal, hogy a tulajdonnal való rendelkezés, illetőleg az erdőgazdálkodás teljes és feltétlen szabadsága helyébe a felelős, fenntartható gazdálkodást megvalósító, a jövő nemzedékek érdekeit is figyelembe vevő erdőhasználat követelménye lép.

Az erdők jelentősége természetvédelmi szempontból meghatározó, mivel a hazánkban élő növény- és állatfajok többsége az erdőkhöz kötődik, melyek megőrzésének kötelezettsége a nemzetközi jog feltétlen alkalmazást igénylő szabálya, és ugyancsak kifejezetten következik az Európai Unió jogából és az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése előírásából is. Az erdők ugyanakkor a klímaváltozás elleni küzdelemben is fontos szerepet játszanak: a fotoszintézis folyamata során a széndioxidot megkötik, ezáltal csökkentik a légkör széndioxid-tartalmát. Csak Magyarországon az erdők évente mintegy 3-4 millió tonna széndioxidot kötnek meg ily módon. Az erdők megóvása alapvető jelentőséggel bír a biológiai sokféleség megőrzése mint a nemzetközi közösség mint egész akaratát tükröző, a nemzetközi jog feltétlen alkalmazást igénylő szabálya érvényesülése szempontjából [lásd: 28/2017. (X. 25.) AB határozat, Indokolás [38]]. Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésének az erdők jövő nemzedékek részére történő megőrzését előíró rendelkezése nem tekinthető történelmi előzmények nélküli előírásnak. A jogalkotó már az Alaptörvény hatálybalépését megelőzően évszázadokkal felismerte az erdők jelentőségét. Az erdőkre vonatkozó jogi szabályozás főbb elemeit már száz évvel ezelőtt is úgy foglalta össze a szakirodalom, hogy »senkinek sem állhat jogában erdejét a jövő nemzedék rovására túlhasználni vagy éppen pusztítani«, továbbá »az erdők fenntartásáról rendelkező legrégebbi törvényeink [...] a tékozlásból, a pazarlásból eredő minden erdőpusztítás megakadályozását, bárkiről is legyen szó, a közhatalom feladatává tették«. (Rochlitz Dezső: Erdészeti jogelveinkről)

Már az 1581–1848 között folyamatosan jegyzőkönyvbe foglalt székely falutörvények is magas színvonalú gazdálkodási rendszerrel biztosították közösségi erdőseik védelmét és regenerációs képességét, felelősnek mondván magukat abban, hogy az elődeiktől rájuk hagyott örökséget unokáiknak megőrizték. A II. Miksa császár által kiadott erdészeti rendelkezés, az 1565-ös *Constitutio Maximiliana* a magyar királyi bányavárosok a joghatóságuk alatt lévő erdők vonatkozásában előírta a tervszerű erdőgazdálkodást és a hagyásfák megtartásának követelményét, továbbá korlátozási időket határozott meg a vadállomány fenntartása céljából. Mária Terézia 1769. december 22-én adott ki az egész Magyar Királyságra érvényes általános erdőrendtartást, mely egyebek között megadta az egyes fafajták felnövekedéséhez szükséges időt, és elrendelte, hogy a fákat csak vágásérett korban szabad kivágni, »előbb egy része se vágattassék, hanem csak akkor, mikor a' sor reá kerül«. Az erdőrendtartás a tölgy és a cserfa esetében

a vágásérett kort kettőszáz esztendőben határozza meg. Ez a jogalkotás is jogtörténeti példája az erdők jövő nemzedékek érdekeit is figyelembe vevő szabályozásának.

Az erdők pusztításának megakadályozásáról szóló 1790/91. évi LVII. törvénycikk akként rendelkezett, hogy »bárkitől eredjen az erdők pusztítása: a vármegyék, a dolog törvényszerű és hathatós megvizsgálása után, a pusztító ellen indított ügyészi kereset terhe alatt, a szükséghez képest zárlatot is alkalmazva, akadályozzák meg a pusztítást, épségben maradván a vármegye által meghatározandó mérsékelt használat és a törvény útja«. A törvénycikk ennek megfelelően elrendelte a magángazdálkodókkal szembeni fellépést is az okszerű (mérsékelt) használatot meghaladó erdőgazdálkodás esetén.

Az 1879. évi XXXI. törvénycikk (az első átfogó erdőtörvény) számos olyan erdőterületen vezette be a tarvágás teljes tilalmát, amelyek elsődleges célja a védelmi rendeltetés volt. A törvény nem csupán az állami, de számos magántulajdonú erdőterület esetében is előírta a gazdasági rendszeres üzemterv készítését, amelyet jóváhagyásra a földművelésügyi miniszternek kellett beterjeszteni. Az 1935. évi IV. törvény (miközben bővítette az erdőgazdasági üzemterv készítésére és miniszteri jóváhagyására vonatkozó kötelezettséget) előírta, hogy az erdőtulajdonos az erdőben nem gyakorolhat, nem rendelhet el és nem tűrhet el olyan műveletet, amely az erdő védelmi rendeltetésével ellenkezik, követelménnyé tette továbbá az okszerű erdőgazdálkodást, figyelemmel az erdő állapotára és rendeltetésére annak érdekében, hogy az erdő fennmaradása biztosított legyen. Az 1961. évi VII. törvény pedig az általános üzemtervezési kötelezettség mellett kiterjesztette az erdők védelmi és őrzési kötelezettségét.

Mіндеzen korábbi jogszabályi rendelkezések alapján megállapítható, hogy a magyar jogrendszerben évszázados múltra tekint vissza az erdők megővására vonatkozó állami kötelezettségek előírása, az erdők tulajdoni formájától függetlenül. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az állami és magántulajdonú erdők megővésének kötelezettségét a történeti alkotmány olyan vívmányának tekinti, melyet az Alaptörvény értelmezése során az R) cikk (3) bekezdésének megfelelően figyelembe kell venni.

Magyarország az egyik részes állama az ENSZ Környezeti Programja (UNEP) keretei között létrejött, a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló keret-egyezménynek [kihirdette: 306/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet]. A keretegyezmény 7. cikke alapján a részes államok egyebek között azt vállalják, hogy a Kárpátok öko-régiója területén a fenntartható erdőgazdálkodás nemzetközileg elfogadott elveivel egyező szakmapolitikát folytatnak. A keretegyezményhez kapcsolódó, a fenntartható erdőgazdálkodásról szóló jegyzőkönyv [kihirdette: 195/2013. (VI. 12.) Korm. rendelet] általános célja a részes államok területén lévő erdőborítottság és a hozzá tartozó életközösségek megőrzése és az erdők fenntartható használata úgy, hogy az a jelen és jövő generációi számára is erőforrást biztosítson.

Az említett alaptörvényi és nemzetközi kötelezettségekre is tekintettel került megalkotásra Magyarország 2016 és 2030 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Erdőstratégiája, melyet a Kormány az 1537/2016. (X. 13.) Korm. határozattal fogadott el. A stratégia kifejezetten rögzíti, hogy »[a]z erdőt oly módon és ütemben kell hasznosítani, hogy a gazdálkodási lehetőségek a jövő nemzedékei számára is fennmaradjanak, egyúttal az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetközelségét, termő-, felújuló- és életképességét«, és »[a]z erdő védelmét szolgáló mindenkori szabályozás azt hivatott biztosítani, hogy az ember az erdőt fenntartható módon használja és hasznosítsa« (Nemzeti Erdőstratégia 2016–2030, III. Fenntarthatóság és fenntartható hasznosítás). Mindez egyben azt is jelenti, hogy az erdő használatával és hasznosításával összefüggésben a tulajdonosok (erdőgazdálkodók) gazdasági érdekei nem élvezhetnek

prioritást az erdők mint a nemzet közös örökségébe tartozó természeti erőforrások védelmével és jövő generációk számára történő megőrzésével szemben.”⁷

Noha a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló törvény (földforgalmi törvény) hatálya – saját megfogalmazása szerint – kiterjed az ország területén fekvő valamennyi földre, azonban az erdőnek, valamint erdőgazdálkodási célt közvetlenül szolgáló földterületnek minősülő földre a törvény rendelkezéseit az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvényben (erdőtörvény), valamint az erdőbirtokossági társulatról szóló 1994. évi XLIX. törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.⁸

Magyarországon a magántulajdonú erdők az 1990-es évek első felében lezajlott többéves magánosítási folyamat által jöttek létre. Szakértők feltételezése szerint az erdőgazdálkodási gépek és az élő erdőgazdálkodási hagyományok hiánya, valamint a gyenge fapiaci kereslet mellett a kedvezőtlen tulajdonviszonyok is hátráltatták a magán-erdőgazdálkodás fejlődését. Mindezekon felül a jogi szabályozáson keresztül az erdészeti politika igyekezett az új tulajdonosokat társult gazdálkodásra készíteni. Az 1996. évi erdőtörvény a többtulajdonosú, természetben egybefüggő erdők esetén társult erdőgazdálkodást írt elő. A hatályos erdőtörvény is társult erdőgazdálkodást ír elő, ha a földrészletnek több tulajdonosa van, vagy az erdőrészlet több olyan földrészleten fekszik, amelyek tulajdonosa nem azonos személy. A társult erdőgazdálkodás előírása részben szükséghelyzet, részben azonban a nagyobb gazdálkodási egységek kialakulását és az egyéni tulajdonosi érdekek érvényesítésének korlátozását célozza. A két erdőtörvény mellett ugyanezen célokra való törekvés jelenik meg az erdőbirtokossági társulatról szóló törvényben is, amely szerint a természetben egybefüggő területen az erdőbirtokossági társulat nem utasíthatja vissza új tag jelentkezését.⁹

A földforgalmi törvény meghatározása szerint (a törvény alkalmazásában) erdőnek minősülő föld a fekvésétől (belterület, külterület) függetlenül valamennyi olyan földrészlet, amely az ingatlan-nyilvántartásban erdő és fásított terület művelési ágban van nyilvántartva, továbbá az olyan, művelés alól kivett területként nyilvántartott földrészlet, amelyre az ingatlan-nyilvántartásban „Országos Erdőállomány Adattárban erdőként nyilvántartott terület” jogi jelleg van feljegyezve, valamint az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló

⁷ 14/2020. (VII. 6.) AB határozat, [22]–[31].

⁸ A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény 2. §-ának a termelőszövetkezeti földhasználati jog alatt álló földrészletek tulajdonjogának rendezéséről és egyes földügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi XL. törvény 105. § a) pontjával megállapított szövege.

⁹ Mertl Tamás – Schiberna Endre: A magyarországi magántulajdonú erdők tulajdonszerkezete. *Erdészettudományi Közlemények*, 7. (2017), 1–2. 8–9.

2009. évi XXXVII. törvény szerinti erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület.¹⁰

Az erdők, az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületek és a szabad rendelkezésű erdők adatainak, valamint a fenntartható erdőgazdálkodással kapcsolatos hatósági döntések és a végrehajtott erdőgazdálkodási tevékenységek adatainak erdőrészlatszintű nyilvántartása, továbbá az erdőgazdálkodás ellenőrzése és elemzése céljából a miniszter – az erdészeti hatóság által hatósági nyilvántartásként vezetett – *adattárat* működtet. Az adattár a nyilvántartott terület erdőgazdasági azonosító adatain, területe és térképi ábrázolása, valamint az érintett földrészlet, illetve alrészlet ingatlan-nyilvántartási azonosító adatain túlmenően az erdővel való gazdálkodás számos, részletes adatát tartalmazza.¹¹ Ezen adattárra hivatkozva állapítja meg a törvény azt, hogy erdőnek minősül az adattárban erdőrészlatként vagy szabad rendelkezésű erdőként nyilvántartott terület.¹²

Az erdőket a bennük található erdei életközösség természetességi állapota szerint, aszerint, hogy a természetes folyamatok és a korábbi erdőgazdálkodás együttes hatására kialakult vagy kialakított állapotuk mennyire áll közel a termőhelynek megfelelő természetes erdőtársuláshoz, az adattárban a következők szerint kell elkülöníteni:

- a) *természetes erdők*: az adott termőhelyen a bolygatatlan erdők természetes összetételét, szerkezetét és dinamikáját mutató erdők, ahol a faállomány természetes úton magról – illetve a természetes körülmények között sarjrol is szaporodó őshonos fafajok esetében emberi beavatkozás nélkül sarjrol – jött létre, és ahol idegenhonos, erdészeti tájidegen fafaj csak szóalként fordul elő, és intenzíven terjedő fafaj nincs jelen;
- b) *természetszerű erdők*: az adott termőhelyen a bolygatatlan erdők természetes összetételéhez, szerkezetéhez hasonló, természetes úton létrejött vagy mesterséges úton létrehozott és fenntartott erdők, ahol az idegenhonos és az erdészeti tájidegen fafaj(ok) elegyaránya nem több 20%-nál, intenzíven terjedő fafaj pedig legfeljebb csak szóalként fordul elő;
- c) *származék erdők*: az emberi beavatkozás hatására fafajösszetételében, szerkezetében átalakított vagy átalakult, azonban meghatározóan az adott termőhelynek megfelelő természetes erdő társulásalkotó őshonos fafajaiból álló, de a természetes társulás egyes fafajait, illetve a természetes szerkezet elemeinek nagy részét nélkülöző, mag- vagy sarjeredetű erdők; idetartoznak az olyan erdők, amelyekben az idegenhonos és az erdészeti tájidegen

¹⁰ A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény 5. § 5a. pontja.

¹¹ Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 38. § (Erdőtörvény).

¹² Erdőtörvény 6. §.

- fajok elegyaránya 20–50% közötti, az intenzíven terjedő fajok elegyaránya 20% alatt van;
- d) *átmeneti erdők*: az emberi beavatkozás hatására fajösszetételében, szerkezetében erősen átalakított vagy átalakult, csak kisebb részben az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulást alkotó őshonos fajaiból álló, a természetes szerkezet elemeinek nagy részét nélkülöző, mag- vagy sarjeredetű erdők, amelyekben az idegenhonos és az erdészeti tájidegen fajok elegyaránya 50–70% közötti, továbbá minden olyan erdő, ahol az intenzíven terjedő fajok elegyaránya 20–50% között van;
- e) *kultúrerdők*: az emberi beavatkozás célja miatt a termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulást alkotó fajaitól jelentősen eltérő fajokból álló erdők, amelyek elegyarányát tekintve több mint 70%-ban idegenhonos, erdészeti tájidegen vagy több mint 50%-ban intenzíven terjedő fajokból állnak, vagy ahol az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulást alkotó őshonos fajok kevesebb mint 30%-os elegyarányban vagy egyáltalán nincsenek jelen;
- f) *faültetvény*: jellemzően idegenhonos fajokból vagy azok mesterséges hibridjeiből álló, szabályos hálózatban ültetett, intenzíven kezelt erdő.

A természetességi állapotot az erdészeti hatóság állapítja meg erdőrészletenként.¹³

Az erdő rendeltetését az erdészeti hatóság állapítja meg az erdőgazdálkodó, ennek hiányában az erdő használatára jogosult kérelmére. Erdőgazdálkodónak az erdészeti hatóság által vezetett erdőgazdálkodói nyilvántartásban szereplő jogszerű használó minősül. Rendeltetését tekintve az erdő lehet védelmi, közjóléti és gazdasági rendeltetésű erdő.¹⁴

Védelmi rendeltetésű lehet a védett természeti területen lévő erdő, a meredek hegyoldalon, a sekély termőtalajon, az erodált területeken levő, valamint a víz és a szél káros hatásának kitett talajok védelmét szolgáló erdő, a talaj vízháztartását szabályozó, a források vízbőségét és tisztaságát, a víztározóknál és egyéb víznyerőhelyeknél a víz tisztaságát, valamint a vízbázisok védelmét biztosító erdő, csatorna, folyó, tó és holtág partszakaszait védő, illetve az árvízvédelmi töltés hullámverés és jég elleni védelmét szolgáló erdő, a települési területet védő erdő, a természeti táj szépségének megőrzését vagy a tájban történt káros beavatkozás takarását szolgáló erdő, az utak és műtárgyai, a vízi létesítmények, a vasutak és tartozékai védelmét, takarását, a közlekedés biztonságát szolgáló, környezeti terhelésének csökkentését szolgáló erdő, a történelmi emlékhely területén levő, illetve a kulturális örökség védelmét szolgáló erdő, a bányák biztonsági

¹³ Erdőtörvény 7. § (1)–(2) bekezdés.

¹⁴ Erdőtörvény 22. § (2) bekezdés.

övezetében lévő, bányaszakadósos, földomlásos, földcsuszamlásos, veszélyeztetett területen lévő erdő, a Natura 2000 hálózat részeként kijelölt területeken lévő erdő, továbbá az árvízvédelmi, honvédelmi, valamint a határrendészeti és nemzetbiztonsági feladatok ellátására kijelölt erdő.¹⁵

Közjóléti rendeltetésűek a sport, turisztika és üdülés céljára kijelölt parkerdő, valamint az erdőben külön jogszabály rendelkezései szerint kialakított és elkerített terület, a vadspark.¹⁶

Gazdasági rendeltetésű elsősorban a faanyagtermelést szolgáló erdő, továbbá a szaporítóanyag-termelést szolgáló erdő, az intenzív vadgazdálkodásra kijelölt bekerített erdő (vadaskert), a földalatti gomba termelését szolgáló erdő; a szomszédos mezőgazdasági terület védelmét szolgáló mezővédő erdő, a szakmai vagy erdei iskolai oktatást szolgáló tanerdő, az erdészeti kutatás vagy kísérlet céljára kijelölt kísérleti erdő, valamint az erdészeti szaporítóanyag-gazdálkodás biológiai alapjainak megőrzését szolgáló erdő, a génrezervátum.¹⁷

Az erdőtulajdon alapvető eleme a tulajdonnal való gazdálkodás, az erdőgazdálkodás. Ebben a tekintetben a törvény külön szól az erdőgazdálkodás úgynevezett jelentős közérdekű korlátozásáról, a korlátozás egyes formáiról.¹⁸

Az erdőgazdálkodás jelentős közérdekű korlátozásának minősül:

- a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód megállapítása;
- fafajcserés erdőszerkezet-átalakítást eredményező erdőfelújítási előírás kizárólagos meghatározása;
- erdő fátlan vagy a termőhelyi viszonyoknak megfelelőnél alacsonyabb záródással való fenntartásának előírása;
- csak átmeneti, illetve örökerdő-üzemmódra való áttéréssel teljesíthető korlátozása;
- a törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározottnál magasabb vágásérettségi kor meghatározása;
- fokozatos felújítógátás, szálalógátás esetén a véghasználat befejezésének korlátozása;
- az erdőgazdálkodási tevékenység gyakorlásának bármely okból öt évnél hosszabb időtartamra vonatkozó korlátozása.

Mindezek a korlátozások csak abban az esetben minősülnek közérdekből történő korlátozásnak, ha azokra *nem* az erdőgazdálkodó kezdeményezésére vagy egyetértésével kerül sor.

¹⁵ Erdőtörvény 24. § (2) bekezdés.

¹⁶ Erdőtörvény 25. §.

¹⁷ Erdőtörvény 26. §.

¹⁸ A tulajdon és a közérdek kérdéseire lásd Fábíán Ferenc: Közérdek és magánjog. *Glossa Iuridica*, 4. (2017), 1–2. 73–96.

Az erdőgazdálkodás jelentős közérdekű korlátozása esetén az erdőgazdálkodó a törvény végrehajtására kiadott rendeletben foglaltak szerint meghatározott mértékű *kártalanításra* jogosult. Nem jár azonban kártalanítás akkor, ha a korlátozást tulajdonosi vagy erdőgazdálkodói jogellenes magatartás eredményezte.

A magántulajdonú (pontosabban az állam, valamint az önkormányzat 100%-os tulajdonában *nem* álló) erdőben az erdőgazdálkodás jelentős közérdekű korlátozása esetén a tulajdonos, közös tulajdon esetén a tulajdonosok tulajdoni hányad alapján számított kétharmadának, hozzájárulásával az erdőgazdálkodó kezdeményezheti az erdő adásvétel vagy értékarányos földcsere útján történő állami tulajdonba vételét. A helyben kialakult piaci árat meg nem haladó ajánlati áron való állami tulajdonba vételt az állam 100%-os tulajdonában lévő földek tulajdonosi joggyakorlására jogosult szerv nem utasíthatja vissza.¹⁹

Az erdőtörvény említett rendelkezései – további más előírások mellett – kétségtelenül szakmai alapú, de erőteljesen adminisztratív szempontú korlátozásokat tartalmaznak. Az adminisztratív – ha tetszik, közjogi jellegű – korlátozások „ellensúlyát”, és ezzel együtt a szakmai szempontok érvényesülését jelenthetnék a jogrendszerben 1994 óta létező intézmények, az erdőbirtokossági társulatok.²⁰ Az erdőbirtokossági társulat az erdőművelési ágban nyilvántartott egy vagy több földrészlet tulajdonosai által az erdőgazdálkodási tevékenységgel összefüggő, valamint az ahhoz kapcsolódó feladatok ellátására létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet. Az erdőtulajdonosok ilyen formában történő együttműködésére általában ott keletkezett igény, ahol egy adott földrészlet több személy osztatlan közös tulajdonában áll, illetőleg egy természetben egybefüggő erdőterület több földrészletből áll. Az ilyen tulajdonnak a közös tulajdonra vonatkozó szabályok szerinti működtetése nem felel meg a gazdálkodás rugalmassági igényének, míg a társulati formában lehetővé tett együttműködés alkalmas lehet arra, hogy erdőgazdálkodási tevékenységüket, illetve az ebből adódó feladatokat el tudják végezni. Noha a földforgalmi törvény kifejezetten utal az erdőbirtokossági társulatokra, az erdőtörvény lényegében figyelmen kívül hagyja ezeket az erdőtulajdonosok önkéntes társulásán alapuló szervezeteket. (Bár nincs kizárva, hogy „az erdőgazdálkodó hiányában az erdő használatára jogosult” kifejezés alatt az erdőbirtokossági társulásokat is érteni kell.)

¹⁹ Erdőtörvény 28/E. §.

²⁰ Az erdőbirtokossági társulatokról szóló 1994. évi XLIX. törvény.

Irodalomjegyzék

- Balogh Zsolt: A földforgalmi törvénnyel kapcsolatos alkotmánybírószági gyakorlat egyes döntései. In Boóc Ádám – Csehi Zoltán – Homicskó Árpád Olivér – Szuchy Róbert (szerk.): *Studia in honorem Ferenc Fábrián*. Budapest, KRE ÁJK, 2019.
- Fábrián Ferenc: Közérdek és magánjog. *Glossa Iuridica*, 4. (2017), 1–2. 73–96.
- Fábrián Ferenc: Alkotmányossági kérdések a termőföldtulajdon kapcsán. In Koltay András – Landi Balázs – Menyhárd Attila (szerk.): *Lábady Tamás emlékkönyv*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 53–72.
- Fehér Lóránt – Téglási András: A földforgalmi szabályok az Alkotmánybíróság határozatainak tükrében. In Boóc Ádám – Csehi Zoltán – Homicskó Árpád Olivér – Szuchy Róbert (szerk.): *Studia in honorem Ferenc Fábrián*. Budapest, KRE ÁJK, 2019.
- Mertl Tamás – Schiberna Endre: A magyarországi magántulajdonú erdők tulajdonszerkezete. *Erdészettudományi Közlemények*, 7. (2017), 1–2. 7–23. Online: <https://doi.org/10.17164/EK.2017.001>

Jogforrások

- Az erdőbirtokossági társulatokról szóló 1994. évi XLIX. törvény
Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény
A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény
16/1991. (IV. 20.) AB határozat
64/1993. (XII. 22.) AB határozat
35/1994. (VI. 24.) AB határozat
14/2020. (VII. 6.) AB határozat, [22]–[31]